МЛАД ФОРУМ
Механика Транспорт Комуникации
Научно списание http://www.mtc-aj.com
ISSN 2367-6558 (print)
ISSN 2367-6612 (online)
том 14, брой 1, 2025г.
статия № 2694

КРАТКОСРОЧНО И ДЪЛГОСРОЧНО ПРИСПОСОБЯВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО КЪМ ПАЗАРА

Валентина Райкова
valeto.raikova@gmail.com

Висше Транспортно Училище „Тодор Каблешков“
гр. София 1574, ул. “Гео Милев“ 158
БЪЛГАРИЯ

Ключови думи: *производство, потребление, ресурси, икономически процес.*

Резюме: *Производството и потреблението са два взаимно свързани стълба на икономиката - няма потребление без производство, както и няма производство без потребление. В основата на икономическия процес са потребностите на хората, които непрекъснато се променят, възобновяват, умножават и разнообразяват. Това налага постоянно да се прави избор между различните възможности за използване на ресурсите, като целта е от дадени ресурси да се извлече максимална полезност или дадени потребности да се задоволят с минимални ресурси. Производството е сфера на икономиката, в която целенасочено се набавят, комбинират и преобразуват ресурси в блага (стоки и услуги) съобразно с обществените потребности, проявени на пазара като търсене. От функционална гледна точка производството се състои от три момента: вход (приемане на ресурси от външната среда), преобразователен процес и изход (продукт, услуга, ефект). Основно значение в теорията на производството имат понятията производствени фактори, производствен метод и производствена функция. На всеки производствен процес, са присъщи трите производствени фактора - труд, земя (природни блага) и капитал. Съвременната теория прибавя към тях информацията, знанията и превръщането им в технологии и професионални умения.*

Противоречието между неограничените потребности и оскъдните ресурси поражда проблема какво да се произвежда.

1. УВОД

Производството и потреблението са двата "полюса" на икономиката - няма потребление без производство, но няма и производство без потребление. Тук е важно да се обърне внимание на понятието производство. Авторът възприема понятието производство не само като нещо материално, но и предлагането на различни видове транспортни услуги.

Икономическият процес включва производство, размяна, разпределение и накрая потребление. В основата на икономическия процес са потребностите на хората, които постоянно се насищат, възобновяват, умножават и разнообразяват. Това налага постоянно да се прави избор между различните възможности за използване на

ресурсите, като целта е от дадени ресурси да се получи максимална полезност или дадени потребности да се задоволят с минимални ресурси.

Потребности - по природа постоянно изпитваме потребности (нужди) от най-различно естество. С оглед на това работим, потребяваме, пътуваме, почиваме и т.н.

Ресурси - природните дадености и капиталът - съзнателно и целенасочено се комбинират чрез определена технология и организация и се превръщат в продукти. Така ресурсите стават производствени фактори, а комбинацията им -производствен процес.

Продукти / услуги - всичко, което е резултат на човешки усилия във вид на материални и нематериални полезности, за които хората изпитват потребност.

Пари - всеобщо разплащателно средство и средство за спестяване.

1. Същност на производството

Производството е сфера на икономиката, в която целенасочено се набавят, комбинират и преобразуват ресурси в блага (стоки и услуги) съобразно с обществените потребности, проявени на пазара като търсене.

От функционална гледна точка производството се състои от три момента:

- вход (приемане на ресурси от външната среда);
- преобразователен процес;
- изход (продукт, услуга и ефект).

На входа стоят ресурси. Те са необходимо условие за производство, но сами по себе си са само възможност.

- Във функция те стават производствени фактори, а комбинативното им преобразуване - производствен процес. Например работната сила като съвкупност от способности е ресурс. В действие е вече труд - производствен фактор, а във взаимодействие с други фактори - производство.
- На изхода са продуктите / услугите (полезности, ефекти и пр.). От икономическа гледна точка няма значение дали са материални или нематериални, те са еднакво подчинени на икономическия закон:

Входът, преобразователният процес и изходът, придават на производството цялостност и взаимна зависимост с външната технологична, икономическа и социална среда.

Производствените възможности са икономическият потенциал на една страна. Той зависи от разполагаемото количество и качество на ресурсите, от използваните технологии, от това дали механизмите и организацията (правилата) улесняват или възпрепятстват производствения процес.

2. Производствен метод и производствена функция

Основно значение в теорията на производството имат понятията производствени фактори, производствен метод и производствена функция.

2.1. Производствени фактори

На всеки производствен процес, са присъщи трите производствени фактора - труд, земя (природни дадености) и капитал. Съвременната теория прибавя към тях информацията, знанията и превръщането им в технологии и професионални умения.

Трудът, като първичен (природно обусловен) производствен фактор е целесъобразно изразходване на физически, интелектуални и психически човешки сили с оглед създаването на определени блага. Чрез количеството и качеството си трудът превръща ресурсите в действени фактори. Количеството на труда се измерва с неговата маса (брой заети лица, продължителност и интензивност) и неговата производителност.

Качеството на труда се изразява чрез качеството и стойността на произвежданите продукти (услуги).

Земята, като първичен производствен фактор е обобщаващо понятие за всичко, което може да се извлече от нея - добиви, полезни изкопаеми, води, гори, както и използването й за строителни терени и пътища.

Капиталът, като производствен фактор е производен от взаимодействието на труда и природните дадености. Той е ресурсно вложение, с цел придобиване на доход в бъдеще. Капиталът като производствен фактор бива:

- физически капитал
- човешки капитал, в т.ч. интелектуален капитал, реализиращ се като трудов фактор,
- финансов капитал (пари, акции, облигации, дялове),
- социален капитал (институции) и др.

Предприемаческата дейност в развитата икономика също представлява неавтономен производствен фактор, чрез който рационалното се комбинира с останалите фактори (трудът, природните дадености и капиталът).

Производственият метод е начин на комбиниране на факторите така, че с дадено тяхно количество, да се произведе максимален обем продукция. Разграничават се технически ефективен и икономически ефективен производствен метод.

Технически ефективен метод е този, чрез който се осигурява максимален обем продукция от определено количество производствени фактори.

Например, ако фермер произвежда 20 тона картофи, колкото и негови конкуренти, при това с толкова машини, торове, земя и пр., колкото всеки друг, но с по-малко работници, неговият производствен метод е технически ефективният спрямо методите, прилагани от останалите фермери.

Не винаги технически ефективният метод е и икономически ефективен.

Икономически ефективен е този производствен метод, при който даден обем продукция се постига с минимални производствените разходи в стойностно изражение.

Производствената функция е математическа зависимост на продукта (който е на изхода на производствения процес) от факторите, използвани за неговото производство на входа.

Източник: Company | M.C.E.

Фиг. 1.

3. Специфични особености на транспортното производство

За анализа на производството на всяка фирма е важно да се имат предвид въведените от Ал. Маршал краткосрочен и дългосрочен период, които се разграничават според наличието или отсъствието на неизменни (фиксирани) производствени фактори.

Смисълът на фактора време (кратък или дълъг период) е в това, каква е възможността в кратък и в дълъг период фирмата да реагира на променящите се пазарни условия - да промени само величината на заетите или на работното време.

Транспортът е отрасъл, който осъществява транспортни връзки между производителите и потребителите. Предмет на неговата дейност са товарните и пътническите превози. Той се характеризира с някои специфични особености:

- Транспортното производство не създава нов продукт с нови свойства. Транспортната продукция се измерва в тонкилометри при товарните превози и в пътникокилометри при пътническите превози. При транспортната продукция се извършва само промяна на местоположението на произведения продукт. Промяната на местоположението на произведения продукт представлява продължение на производствения процес от производителя към крайния потребител. Готовият продукт е готов за потребление, след като бъде извършен превоз.

- Транспортната продукция е неделима част от транспортния процес, поради което тя не може да се натрупва.

- В транспортното производство не се влагат суровини. Транспортът няма свой самостоятелен предмет на труда. При транспортния производствен процес предмет на труда е продукцията на останалите отрасли на производство и нейната пространствена промяна.

- В повечето случаи продукцията на различните видове транспорт е взаимозаменяема. Това означава, че дадена стока при определени условия може ла се превози по железопътен, автомобилен или друг вид транспорт.

- Транспортът се характеризира с голяма динамичност на подвижния си състав - превозните средства, които задължително се придвижват от едно място на друго в процеса на извършване на превозите.

- Транспортните системи зависят не само от подвижния състав, но и от инфраструктурата и технологиите, за което е необходим добър баланс между тези фактори.

Транспортните системи (превозни средства, инфраструктура и технологии) не са балансирани, с ниски качествени показатели под средните равнища на градовете от ЕС 27.

Фактори, които оказват влияние върху незадоволителното равнище на предлаганите услуги в :

- Не се провежда последователна транспортна политика с ясни цели за развитие на инфраструктурата и отделните видове транспорт в единна система;

- Не е изградена стабилна връзка между отделните институции, както и с отделните граждани;

- Хронично недостигащ кадрови потенциал;

- Технологични и технически проблеми свързани със задръстванията, пътната безопасност и замърсяването на околната среда;

- Системно недостигащ финансов ресурс.

Несправянето с изброените ключови фактори води до необходимостта от по-добро планиране както в краткосрочен времеви вариант, но и в дългосрочен.

През 2013 г. е създаден Наръчник за планиране за устойчива градска мобилност. Същият дава напътствия за развитие в средносрочен и дългосрочен период. Независимо, че същият се смята за фундаментален и балансиран план за развитие, беше необходимо неговото актуализиране през 2019 г. Тази актуализация беше продиктувана от изменението на развитието на иновациите в производството на моторни превозни средства (МПС с нови

конвенционални двигатели, електромобили и др.), така и в потребителските нагласи на населението.

С повишените изисквания за безопасност и екологично опазване на природата, се стигна до производството на нов тип превозни средства.

Добър пример за управление на наличните ресурси (в т.ч. природни, социални, финансови и т.н.) е сравнително малката компания M.C.E.s.r.l намираща се в Торино (Италия). Същата произвежда и сглобява електрически компоненти за автомобилния пазар повече от 40 години. Прилага вертикална интеграция на процесите, която позволява пълен контрол и пълна компетентност на всички етапи от производствената верига. M.C.E. използва множество технологии, за да намали нуждата от външни доставчици. Този подход позволява прогресивен растеж на познанията на компанията, а с него и обогатяване на техническия опит и подобряване на клиентската поддръжка по време на разработването на нов проект (Качество | M.C.E.).

Компанията разполага с метрологичен отдел и вътрешна лаборатория, способни да извършват измервания и тестове за одобрение на продукти според най-често използваните стандарти в автомобилния сектор (USCAR, FCA, GM, BMW, Renault, Audi- VW, PSA и др.).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Противоречието между неограничените потребности и оскъдните ресурси, (възможности) поражда проблема какво да се произвежда. То налага да се степенуват нуждите и да се избере алтернатива, която носи най-голяма изгода (за производителите) и най-голямо удовлетворение (за потребителите).

Следователно отговорът на въпроса какво да се произвежда, е: това, което отговаря на потребностите ни, степенувани по важност, и на ресурсните ни възможности.

Какво да се произвежда? Това е проблем, който поставя въпросите с какви ресурси и технологии да се произвежда, и каква потребности ще бъдат задоволени на съответния пазар. От технико-икономическа гледна точка, е важен изборът на ресурси и технологии. Но може категорично да се каже, че транспортът предоставя комплексна услуга, която свързва всяка една сфера на социално-икономическия живот, но е основа за различни производства.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Ивона, Я. Владимиров, Вл. Мавров, Хр. Гаргов, В. Колев, К. Тодоров, В. Макроикономика. Издателство „Наука и икономика“ ИУ Варна 2015;
[2] Ночева, М. Славоева, М. „Икономика - I част Микроикономика“ ВТУ „Тодор Каблешков“. 2014;
[3] Ночева, М. „Икономика - II част Макроикономика“ ВТУ „Тодор Каблешков“. 2014;
[4] Грозданов В., Новите технологии подпомагат развитието на градската мобилност, Научно практическа конференция "Мобилност за един свързан свят", УНСС, 2016/2017, ISBN 978-954-644-941-2;
[5] Грозданов, В. „Планирането за устойчива градска мобилност е с нови правила“ сп. Механика
[6] Интегрирана транспортна стратегия в периода до 2030 г.;
[7] Интернет сайт: https://ageconomy.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/08/transportno-predpriyatie.pdf
[8] Интернет сайт: https://pgikj.com/wp-content/uploads/2012/03/Mikro-9klas.pdf;
[9] Интернет сайт: Качество | M.C.E.

SHORT-TERM AND LONG-TERM ADAPTATION OF PRODUCTION TO THE MARKET

Valentina Raykova
valeto.raikova@gmail.com

Todor Kableshkov University of Transport,
1574 Sofia, 158 Geo Milev Str.
BULGARIA

Key words: *production, consumption, resources, economic process.*

Abstract: *Production and consumption are two interconnected pillars of the economy - there is no consumption without production, and there is no production without consumption. The basis of the economic process are the needs of people, which are constantly changing, renewing, multiplying and diversifying. This requires a constant choice to be made between different options for using resources, with the goal being to extract maximum utility from given resources or to satisfy given needs with minimal resources.*

Production is a sphere of the economy in which resources are purposefully acquired, combined and transformed into goods (goods and services) in accordance with social needs, manifested in the market as demand. From a functional point of view, production consists of three moments: input (reception of resources from the external environment), transformation process and output (product, service, effect).

The concepts of production factors, production method and production function are of fundamental importance in the theory of production. The three production factors are inherent to each production process - labor, land (natural resources) and capital. Modern theory adds to them information, knowledge and their transformation into technologies and professional skills.

The contradiction between unlimited needs and scarce resources gives rise to the problem of what to produce.